

13 Vanderhill R., Joireman S.F., Tulepbayeva R. *Between the bear and the dragon: multivectorism in Kazakhstan as a model strategy for secondary powers* // *International Affairs*. - 2020. - Vol. 96, № 4. - P. 975-993. DOI: 10.1093/ia/iaaa061.

14 Laruelle M., Peyrouse S. *Globalizing Central Asia: Geopolitics and the Challenges of Economic Development*. - Armonk, NY: M.E. Sharpe, 2013. - 355 p.

15 Cooley A. *Great Games, Local Rules: The New Great Power Contest in Central Asia*. - New York: Oxford University Press, 2012. - 252 p.

16 Cull N.J. *Public Diplomacy: Foundations for Global Engagement in the Digital Age*. - Cambridge: Polity Press, 2019. - 272 p.

FTAMP 11.25.47

DOI: <https://doi.org/10.51889/2959-6270.2026.94.2.011>

А.Ш. Калыков¹ , С.З. Нұридин¹ , К.Н. Ханазарова^{1*} , Б.Н. Қасмырзаев² ,
К.Т. Кашакбаева³ 

¹М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан зерттеу университеті
Шымкент қ., Қазақстан

²Ө. Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті
Шымкент қ., Қазақстан

³Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы қ., Қазақстан

* e-mail: hanazarova-karly@mail.ru

ТҮРКІСТАН САММИТІ: ТҮРКІ МЕМЛЕКЕТТЕРІ ҰЙЫМЫНЫҢ МӘДЕНИ ДИПЛОМАТИЯСЫ МЕН САЯСИ ЫҚПАЛЫ

Аңдатпа

Мақалада Түркі мемлекеттері ұйымының мәдени бірлікті саяси ықпалға айналдырудағы институционалдық рөлі 2026 жылғы Түркістан бейресми саммиті мысалында талданады.

Зерттеудің мақсаты – түркі халықтарының ортақ тарихи-мәдени коды, Түркістанның түркі әлемінің рухани астанасы ретіндегі символдық мәртебесі және жасанды интеллект пен цифрлық даму күн тәртібі арасындағы байланысты саяси ғылым тұрғысынан түсіндіру. Материалдар мен әдістер ретінде сапалық құжаттық талдау, салыстырмалы-институционалдық тәсіл және конструктивистік интерпретация қолданылды; негізгі корпуска Түркі мемлекеттері ұйымының ресми хабарламалары, Түркістан декларациясы, стратегиялық құжаттар және Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің материалдары енгізілді. Нәтижелер мәдени бірлік ТМҰ кеңістігінде тек символдық ресурс емес, күн тәртібін қалыптастыру, дипломатиялық үйлестіру, цифрлық жобаларды іске қосу және ортақ институционалдық тіл қалыптастыру құралына айналып келе жатқанын көрсетеді. Талқылау барысында ТМҰ-ны әскери-саяси блок ретінде емес, мәдени легитимацияға сүйенген көпсалалы аймақтық координация институты ретінде қарастыру қажеттігі негізделеді.

Қорытындыда Түркістан саммиті тарихи мұра мен технологиялық болашақты бір саяси дискурста тоғыстырып, ұйымның ықпал ету әлеуетін кеңейткен жаңа кезең ретінде бағаланады. Бұл тұжырым ұйымды қазіргі еуразиялық аймақтық саясаттағы жұмсақ ықпал тетігі ретінде түсіндіруге мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: Түркі мемлекеттері ұйымы, Түркістан саммиті, мәдени бірлік, саяси ықпал, мәдени дипломатия, институционалдық интеграция, жасанды интеллект, цифрлық даму.

¹M. Auezov South Kazakhstan Research University
Shymkent, Republic of Kazakhstan

²South Kazakhstan Pedagogical University named after U. Zhanibekov
Shymkent, Republic of Kazakhstan

³Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan

* e-mail: hanazarova-karly@mail.ru

THE TURKISTAN SUMMIT: CULTURAL DIPLOMACY AND POLITICAL INFLUENCE OF THE ORGANIZATION OF TURKIC STATES

Abstract

This article examines the institutional role of the Organization of Turkic States in transforming cultural unity into political influence through the case of the 2026 Informal Summit in Turkistan.

The study aims to explain the relationship between the shared historical and cultural code of Turkic peoples, the symbolic status of Turkistan as the spiritual capital of the Turkic world, and the emerging agenda of artificial intelligence and digital development. The materials and methods are based on qualitative document analysis, a comparative-institutional approach, and constructivist interpretation; the empirical corpus includes official statements of the Organization of Turkic States, the Turkistan Declaration, strategic documents of the organization, and materials of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan. The findings show that cultural unity within the OTS space is increasingly becoming not only a symbolic resource, but also a mechanism for agenda-setting, diplomatic coordination, digital project development, and the formation of a shared institutional language. The discussion argues that the OTS should be understood not as a military-political bloc, but as a multidimensional regional coordination institution grounded in cultural legitimacy.

The conclusion evaluates the Turkistan Summit as a new stage that linked historical heritage and technological future within a single political discourse.

Keywords: Organization of Turkic States, Turkistan Summit, cultural unity, political influence, cultural diplomacy, institutional integration, artificial intelligence, digital development.

Калыков А.Ш.¹, Нуридин С.З.¹, Ханазарова К.Н.^{1*}, Касмырзаев Б.Н.²,
Кашиакбаева К.Т.³

¹ Южно-Казахстанский исследовательский университет имени М. Ауэзова
г. Шымкент, Республика Казахстан

² Южно-Казахстанский педагогический университет имени У. Жанибекова
г. Шымкент, Республика Казахстан

³ Казахский национальный педагогический университет имени Абая
г. Алматы, Казахстан

* e-mail: hanazarova-karly@mail.ru

ТУРКЕСТАНСКИЙ САММИТ: КУЛЬТУРНАЯ ДИПЛОМАТИЯ И ПОЛИТИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ ТЮРКСКИХ ГОСУДАРСТВ

Аннотация

В статье анализируется институциональная роль Организации тюркских государств в трансформации культурного единства в политическое влияние на примере неформального саммита в Туркестане 2026 года.

Цель исследования – раскрыть взаимосвязь между общим историко-культурным кодом тюркских народов, символическим статусом Туркестана как духовной столицы тюркского мира и новой повесткой искусственного интеллекта и цифрового развития. В качестве материалов и методов использованы качественный документальный анализ, сравнительно-институциональный подход и конструктивистская интерпретация; эмпирический корпус включает официальные сообщения Организации тюркских государств, Туркестанскую декларацию, стратегические документы организации и материалы Министерства иностранных дел Республики Казахстан. Результаты показывают, что культурное единство в пространстве ОТГ постепенно превращается не только в символический ресурс, но и в механизм формирования повестки, дипломатической координации, запуска цифровых проектов и выработки общего институционального языка. В обсуждении обосновывается необходимость рассматривать ОТГ не как военно-политический блок, а как многоотраслевой институт региональной координации, основанный на культурной легитимации.

В заключении Туркестанский саммит оценивается как новый этап, соединивший историческое наследие и технологическое будущее в едином политическом дискурсе.

Ключевые слова: Организация тюркских государств, Туркестанский саммит, культурное единство, политическое влияние, культурная дипломатия, институциональная интеграция, искусственный интеллект, цифровое развитие.

Кіріспе

Түркі халықтарының мәдени бірлігі мәселесі ұзақ уақыт бойы тарихи жады, тілдік туыстық, рухани мұра және этномәдени сабақтастық аясында түсіндіріліп келеді. Түркі әлемін біріктіретін негізгі символдық қор ортақ тарихтан, көшпелі өркениет тәжірибесінен, тілдік жақындықтан, әдеби-мәдени мұрадан және ортақ дүниетанымдық негіздерден қалыптасады. Алайда қазіргі халықаралық қатынастар жағдайында мәдени бірлік тек тарихи немесе этникалық жақындықты сипаттайтын құбылыс ретінде ғана емес, мемлекетаралық ынтымақтастықты дамытуға, өзара сенімді нығайтуға және аймақтық ықпалдастықты тереңдетуге ықпал ететін маңызды саяси ресурс ретінде де қарастырылады. Сондықтан мәдени фактордың халықаралық ұйымдар қызметіндегі орны мен ықпал ету тетіктерін зерттеу өзекті ғылыми мәселелердің біріне айналып отыр.

Осы тұрғыдан алғанда Түркі мемлекеттері ұйымы (бұдан әрі – ТМҰ) түркі халықтарының ортақ мәдени кеңістігін институционалдық деңгейде дамытуға бағытталған маңызды халықаралық құрылым болып табылады. Ұйым 2009 жылы Нахчыван келісімі негізінде құрылып, мүше мемлекеттер арасындағы саяси, экономикалық, мәдени және гуманитарлық ынтымақтастықты нығайтуды мақсат етті [1],[2]. Алғашқы кезеңде ұйым қызметінде мәдени-гуманитарлық байланыстар басым орын алғанымен, соңғы жылдары оның қызмет аясы экономикалық интеграция, көлік-логистикалық байланыстар, энергетикалық ынтымақтастық, білім беру, цифрлық трансформация және жасанды интеллект салаларына дейін кеңейіп келеді. Бұл ТМҰ-ның мәдени қауымдастық шеңберінен шығып, ортақ мәдени негізге сүйенетін көпсалалы аймақтық институт ретінде қалыптасып келе жатқанын көрсетеді.

Түркі мемлекеттері ұйымының даму эволюциясы мәдени бірліктің нақты саяси ықпалға қалай айналатынын зерттеудің маңыздылығын арттырады. Қазіргі кезеңде халықаралық ұйымдардың тиімділігі тек құқықтық немесе экономикалық мүмкіндіктерімен ғана емес, олардың ортақ құндылықтар мен сәйкестік негізінде ынтымақтастық кеңістігін қалыптастыру қабілетімен де өлшенеді. Осы тұрғыдан алғанда мәдени ортақтық мемлекеттер арасындағы сенімді нығайтатын, дипломатиялық байланыстарды жеңілдететін және ортақ стратегиялық бастамаларды жүзеге асыруға қолайлы жағдай жасайтын фактор ретінде қарастырылады [3,p.191], [4,p.320].

Бұл үдерістің айқын көрінісі 2026 жылғы 15 мамырда Қазақстан Республикасының бастамасымен Түркістан қаласында өткен Түркі мемлекеттері ұйымының бейресми саммиті болды [5],[6]. «Жасанды интеллект және цифрлық даму» тақырыбында ұйымдастырылған

саммит ұйым қызметіндегі жаңа басымдықтарды айқындап, мәдени мұра мен технологиялық жаңғырту арасындағы байланысты көрсетуге мүмкіндік берді. Түркістан қаласының саммит өткізу орны ретінде таңдалуы ерекше символдық мәнге ие болды. Түркі әлемінің рухани орталықтарының бірі саналатын бұл қала ортақ тарихи жады мен мәдени сабақтастықты бейнелесе, саммиттің күн тәртібіне енгізілген цифрлық даму, инновация және жасанды интеллект мәселелері түркі мемлекеттерінің болашаққа бағытталған стратегиялық ынтымақтастығын көрсетеді [5],[6]. Осылайша дәстүр мен технология, мәдени мұра мен цифрлық трансформация бір саяси кеңістікте тоғысып, ұйымның жаңа даму бағытын айқындады.

Саммит барысында қабылданған шешімдер мен жарияланған бастамалар мәдени бірліктің тек символдық деңгейде қалмай, нақты институционалдық жобалар арқылы нығайтылып отырғанын көрсетті. Атап айтқанда, цифрлық технологияларды дамыту, түркі тілдеріне бейімделген жасанды интеллект құралдарын әзірлеу, мәдени мұраны цифрландыру және ортақ ақпараттық кеңістікті қалыптастыру мәселелері күн тәртібіне шығарылды [6]. Бұл бастамалар мәдени байланыстарды заманауи технологиялық құралдар арқылы жаңғыртуға және түркі кеңістігінің ортақ коммуникациялық инфрақұрылымын дамытуға бағытталған.

Осыған байланысты зерттеудің негізгі ғылыми мәселесі түркі халықтарының мәдени бірлігі ТМҰ жағдайында қандай механизмдер арқылы саяси ықпалға айналатынын анықтау болып табылады. Мәдени бірлікті өзгермейтін тарихи категория ретінде емес, халықаралық ұйымдар аясында жаңа саяси мазмұнға ие болатын динамикалық құбылыс ретінде қарастыру қажет. Бұл мәдени ресурстардың дипломатиялық сенім қалыптастырудағы, ортақ күн тәртібін әзірлеудегі және халықаралық ынтымақтастықты тереңдетудегі рөлін жан-жақты талдауға мүмкіндік береді [7,p.429], [8,p.320].

Зерттеудің мақсаты – 2026 жылғы Түркістан саммиті материалдары негізінде Түркі мемлекеттері ұйымының мәдени бірлікті саяси ықпалға айналдырудағы институционалдық рөлін анықтау. Осы мақсатқа жету үшін ТМҰ-ның институционалдық ерекшеліктері талданады, саммит құжаттарындағы негізгі саяси және дискурстық бағыттар қарастырылады, сондай-ақ ұйымның ықпал ету әлеуеті бағаланады. Зерттеудің негізгі гипотезасы бойынша ТМҰ-ның саяси ықпалы қатаң міндеттеуші тетіктерге емес, мәдени легитимацияға, символдық орталықтарға, тұрақты саммиттік дипломатияға және ортақ жобалық күн тәртібіне негізделеді [9–12]. Осы тұрғыдан алғанда Түркістан саммиті мәдени-символдық ресурстардың жаңа технологиялық күн тәртібімен ұштасуы арқылы ТМҰ ықпалының жаңа формаларын қалыптастыру үдерісін көрсететін маңызды саяси оқиға болып табылады.

Зерттеу әдіснамасы

Зерттеу сапалық құжаттық талдау әдісіне сүйенеді. Бұл әдіс ресми мәтіндердегі саяси мағына, институционалдық басымдық, символдық құрылым және стратегиялық бағыттарды анықтауға мүмкіндік береді. Мақалада эмпирикалық дереккөз ретінде төрт негізгі материал тобы пайдаланылды: Түркі мемлекеттері ұйымының тарихы мен құрылымы туралы ресми мәліметтер; 2026 жылғы Түркістан бейресми саммитіне қатысты ресми хабарламалар; Түркістан декларациясы; Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің саммит алдындағы Сыртқы істер министрлері кеңесінің бейресми отырысы туралы ақпараты [1], [5],[6], [13],[14]. Бұл материалдар ұйымның өзін-өзі қалай сипаттайтынын, саммиттің қандай саяси және символдық мағына алғанын және нақты қандай шешімдер қабылданғанын салыстырып талдауға мүмкіндік берді.

Әдіснамалық тұрғыдан зерттеу үш аналитикалық қадамнан тұрады. Бірінші қадамда ТМҰ-ның институционалдық табиғаты анықталды: ұйымның құрылу логикасы, мүшелік құрамы, ынтымақтастық бағыттары, серіктес құрылымдары және стратегиялық құжаттары қарастырылды. Екінші қадамда Түркістан саммитінің ресми мәтіндері мазмұндық кодтау арқылы талданды. Кодтау барысында «мәдени-символдық легитимация», «саяси үйлестіру», «цифрлық және технологиялық күн тәртібі», «институционалдық әлеует», «ортақ болашақ дискурсы» және «тәуекелдер мен шектеулер» сияқты категориялар қолданылды. Үшінші қадамда алынған нәтижелер конструктивизм, жұмсақ күш және институционализм теорияларымен салыстырылды.

Зерттеу гипотезасы мынадай: Түркістан саммиті ТМҰ-ның саяси ықпалын арттыруда мәдени бірлікті жай символдық ұран ретінде емес, институционалдық шешімдер мен цифрлық жобаларды негіздейтін саяси ресурс ретінде қолданғанын көрсетеді. Бұл гипотезаны тексеру үшін саммит мәтініндегі нақты индикаторлар қарастырылды: Түркістанның рухани астана ретінде аталуы; Түркі өркениеті орталығының ашылуы; Түркістан декларациясында жасанды интеллект пен цифрлық даму стратегиялық басымдық ретінде бекітілуі; ТМҰ Хатшылығының институционалдық және цифрлық әлеуетін күшейту туралы шешім; Түркі үлкен тілдік моделі, «Digital Turkic World» тұжырымдамасы, киберқауіпсіздік және цифрлық байланыс жобаларының аталуы [5],[6],[4].

Саяси ықпал ұғымы мақалада операцияландырылып, нақты индикаторлар арқылы түсіндірілді. Бұл зерттеуде ықпал ұйымның басқа акторларға күшпен қысым көрсетуі емес, ортақ күн тәртібін бекіту, мүше мемлекеттерді келісілген жобаларға тарту, символдық легитимация өндіру және халықаралық аудиторияға аймақтық бірлік бейнесін ұсыну қабілеті ретінде қарастырылды. Мұндай түсіндіру ТМҰ-ның жұмсақ әрі көпқабатты ықпал ету табиғатын дәл көрсетуге мүмкіндік береді.

Бұл зерттеудің шектеулері де бар. Біріншіден, мақала ресми құжаттар мен институционалдық дискурсты талдайды, сондықтан қоғамдық қабылдау, сарапшылар сұхбаты немесе медиа-дискурс толық қамтылмайды. Екіншіден, саммит шешімдерінің ұзақмерзімді тиімділігін дәл қазір эмпирикалық тұрғыдан толық бағалау мүмкін емес, өйткені көптеген бастамалар іске асыру кезеңінде тұр. Үшіншіден, ресми мәтіндер ұйымның ішкі қайшылықтарын немесе мүше мемлекеттер арасындағы мүдде айырмашылықтарын толық ашпайды. Сондықтан мақалада ТМҰ ықпалы асыра дәріптелмей, оның әлеуеті мен шектеуі қатар қарастырылады.

Сапалық құжаттық талдаудың сенімділігін арттыру үшін дереккөздер арасындағы салыстыру тәсілі қолданылды. Мысалы, ТМҰ ресми хабарламаларындағы саммит сипаттамасы Түркістан декларациясындағы тармақтармен және Қазақстан СІМ мәліметтерімен салыстырылды. Бұл құжаттаралық триангуляция бір ғана мәтінге сүйеніп қорытынды жасау қаупін азайтады және ресми дискурстың қайталанатын, тұрақты элементтерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді.

Зерттеу дизайнының тағы бір маңызды қыры – ресми құжаттарды саяси риторика ретінде ғана емес, институционалдық әрекеттің көрсеткіші ретінде оқу. Осы себепті талдау барысында құжаттағы әрбір ұғым оның нақты басқарушылық салдарымен байланыстырылды: декларациядағы мәдени бірлік терминдері саммиттің символдық легитимациясын, ал цифрлық даму, жасанды интеллект, киберқауіпсіздік және тілдік модельдер туралы тармақтар ұйымның жобалық күн тәртібін сипаттайтын индикаторлар ретінде қарастырылды. Мұндай тәсіл мәтінді жай мазмұндаумен шектелмей, ресми дискурстың саяси функциясын ашуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар құжаттардағы ұқсас формулалар салыстырылып, олардың қайсысы тұрақты институционалдық бағытты, қайсысы нақты саммитке тән уақытша басымдықты білдіретіні ажыратылды.

1-кесте. Зерттеудің аналитикалық индикаторлары

Аналитикалық өлшем	Негізгі индикаторлар	Түркістан саммитіндегі көрінісі
Мәдени-символдық легитимация	Ортақ тарих, рухани астана, мұра, бірегейлік	Түркістанның рухани астана мәртебесі және Түркі өркениеті орталығы
Институционалдық үйлестіру	Саммит, министрлер кеңесі, хатшылық, шешімдер	Хатшылықтың институционалдық және цифрлық әлеуетін күшейту туралы шешім
Күн тәртібін қалыптастыру	ЖИ, цифрлық даму, инновация, киберқауіпсіздік	«Digital Turkic World», Түркі үлкен тілдік моделі, цифрлық инфрақұрылым
Саяси ықпал	Ортақ ұстаным, жобалық координация, халықаралық көріну	Мәдени бірлік пен технологиялық даму дискурсының бірігуі

Ескерту – кесте авторлар тарапынан ресми құжаттарды сапалық кодтау негізінде құрастырылды.

1-кестеде көрсетілген аналитикалық индикаторлар зерттеудің негізгі гипотезасын эмпирикалық тұрғыдан тексеруге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, мәдени-символдық легитимация көрсеткіштері ТМҰ қызметінде ортақ тарихи жады мен мәдени мұраның қандай орын алатынын анықтауға бағытталды. Егер ресми құжаттарда Түркістанның рухани орталық ретіндегі мәртебесі, түркі өркениетінің ортақ мұрасы және мәдени сабақтастық идеясы тұрақты түрде қайталанса, онда бұл мәдени бірліктің ұйым қызметіндегі легитимациялық функция атқаратынын білдіреді.

Институционалдық үйлестіру көрсеткіштері мәдени ортақтықтың нақты басқарушылық тетіктермен байланысу дәрежесін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл тұрғыдан саммиттер, министрлер кеңестері, хатшылық қызметі және қабылданған шешімдер мәдени дискурстың нақты институционалдық құрылымдарға қалай айналатынын көрсетеді. Егер мәдени бірлік тек декларативті деңгейде емес, ұйымның тұрақты жұмыс органдары мен бағдарламалық құжаттарында көрініс тапса, онда оның саяси ықпал қалыптастырудағы рөлі арта түседі.

Күн тәртібін қалыптастыру өлшемі ерекше назар аударуды талап етеді. Өйткені қазіргі халықаралық қатынастарда ықпал көбіне белгілі бір мәселелерді стратегиялық басымдық ретінде бекіту қабілеті арқылы көрінеді. Осыған байланысты жасанды интеллект, цифрлық трансформация, инновация және киберқауіпсіздік мәселелерінің Түркістан саммитінің негізгі тақырыптарына айналуы ТМҰ-ның дәстүрлі мәдени ынтымақтастық шеңберінен шығып, жаңа технологиялық күн тәртібін қалыптастыруға ұмтылып отырғанын көрсетеді.

Ал саяси ықпал көрсеткіштері жоғарыда аталған барлық өлшемдердің түйісу нүктесі ретінде қарастырылады. Егер мәдени символизм институционалдық шешімдермен және ортақ технологиялық жобалармен ұштасса, онда мәдени бірлік ұйымның саяси ықпалын күшейтетін ресурсқа айналады. Сондықтан келесі бөлімде Түркістан саммитінің материалдары осы аналитикалық өлшемдер негізінде талданып, ТМҰ-ның мәдени-символдық ресурстарды саяси және институционалдық ықпал тетіктеріне айналдыру тәжірибесі қарастырылады.

Зерттеу нәтижелері

Құжаттық талдау ТМҰ-ның саяси ықпалы бірнеше өзара байланысты механизм арқылы қалыптасатынын көрсетті. Бірінші механизм – мәдени-символдық легитимация. Түркістан саммитінің дәл осы қалада өтуі кездейсоқ таңдау емес. Ресми мәтіндерде Түркістан түркі әлемінің рухани астанасы ретінде сипатталып, ортақ тарихи мұра мен болашаққа бағытталған ұмтылыстың символы ретінде беріледі [5],[6]. Бұл символдық таңдау саммиттің саяси салмағын арттырды: қабылданған шешімдер тек әкімшілік құжат ретінде емес, түркі халықтарының ортақ өркениеттік кеңістігі атынан айтылған стратегиялық ұстаным ретінде қабылданады.

Екінші механизм – институционалдық үйлестіру. Саммит аясында Түркістан декларациясы, ТМҰ Хатшылығының институционалдық және цифрлық әлеуетін нығайту туралы шешім және ұйымның кадрлық құрылымына қатысты шешім қабылданғаны ресми түрде көрсетілді [5]. Қазақстан Сыртқы істер министрлігінің мәліметінде министрлер кеңесі саяси координацияны, сауда-экономикалық ынтымақтастықты, көлік-логистика байланысын және ортақ цифрлық-инновациялық кеңістікті дамыту мәселелерін талқылағаны айтылды [14]. Бұл деректер ТМҰ ықпалының тек саммиттік декларациямен шектелмей, салалық және бюрократиялық деңгейде де қалыптасатынын көрсетеді.

Үшінші механизм – жаңа күн тәртібін қалыптастыру. 2026 жылғы саммиттің тақырыбы «Жасанды интеллект және цифрлық даму» болды. Түркістан декларациясында жасанды интеллект пен цифрлық технологиялар экономикалық интеграция, тұрақты даму, инновация, мемлекеттік қызмет сапасы және мәдени мұраны сақтау үшін стратегиялық драйвер ретінде сипатталады [6]. Мұнда ТМҰ дәстүрлі мәдени ұйым бейнесінен шығып, технологиялық саясатты да қамтитын көпсалалы аймақтық платформа ретінде көрінеді. Әсіресе «Digital Turkic World» тұжырымдамасы, Түркі үлкен тілдік моделін дамыту, киберқауіпсіздік кеңесі, цифрлық инновациялар орталығы және цифрлық инфрақұрылым жобалары ұйымның ықпалын жаңа салаға кеңейтетін бастамалар ретінде маңызды.

Төртінші механизм – мәдени мұраны цифрлық кеңістікте қайта өндіру. Декларацияда түркі мәдени мұрасын цифрландыру, материалдық және материалдық емес мұра каталогтарын дамыту, фольклорлық антологиялар, білім және мәдени платформалар, түркі тілдеріндегі терминологиялық жобалар сияқты бастамалар аталады [6]. Бұл жерде мәдени бірлік статикалық мұра ретінде емес, цифрлық құралдар арқылы жаңартылатын және халықаралық аудиторияға ұсынылатын динамикалық ресурс ретінде түсіндіріледі. Түркі үлкен тілдік моделі сияқты жобалар мәдени дипломатияның жаңа формасын білдіреді: тілдік жақындық пен технологиялық инфрақұрылым бірігіп, түркі кеңістігінің ақпараттық егемендігін күшейтуге ықпал етуі мүмкін.

Бесінші механизм – ортақ болашақ туралы дискурс. Саммит мәтіндерінде «бірлік», «ынтымақтастық», «стратегиялық әріптестік», «цифрлық болашақ», «инновациялық экожүйе» ұғымдары қатар жүреді [5],[6],[14]. Бұл дискурс өткеннің ортақ мұрасын болашақтың ортақ жобаларымен байланыстырады. Саяси тұрғыдан мұндай дискурс ұйымға екі деңгейде пайда береді. Ішкі деңгейде ол мүше мемлекеттер арасында сенім мен ортақ жауапкершілік сезімін күшейтеді. Сыртқы деңгейде ТМҰ-ны халықаралық аренада мәдени тамыры бар, бірақ тек дәстүрге сүйеніп қалмайтын, технологиялық жаңғыруға бағытталған аймақтық актор ретінде танытады.

Алтыншы механизм – көпсалалы желілік құрылым. ТМҰ аясында TURKSOY, Түркі академиясы, TURKPA, Түркі мәдениеті және мұрасы қоры, Түркі инвестициялық қоры сияқты серіктес институттардың болуы ұйымның ықпалын кеңейтеді [1]. Мұндай желілік құрылым мәдени, ғылыми, парламенттік, экономикалық және инвестициялық бағыттарды өзара байланыстырады. Нәтижесінде ТМҰ бір ғана саяси декларация алаңы емес, әртүрлі салалық институттардың өзара әрекетін үйлестіретін көпқабатты платформаға айналады.

Жетінші механизм – Қазақстанның аймақтық медиаторлық және хабтық рөлін күшейту. Түркістан саммитінің Қазақстанда өтуі елдің түркі интеграциясындағы символдық әрі практикалық орнын арттырды. Қазақстан өзін бір жағынан түркі әлемінің тарихи-мәдени кеңістігіне қатысушы, екінші жағынан Еуразиядағы көпвекторлы дипломатия жүргізетін мемлекет ретінде ұсынады. Осы тұрғыдан Түркістан саммиті Қазақстан үшін де маңызды: ол елдің мәдени дипломатиясын цифрлық даму, көлік байланысы және институционалдық координация тақырыптарымен байланыстыруға мүмкіндік берді.

2-кесте. Түркістан саммитінің саяси-институционалдық нәтижелері

Бағыт	Нақты мазмұн	Саяси мәні	Ықтимал әсері
Мәдени символика	Түркістанның рухани астана мәртебесін бекіту	Ортақ бірегейлікті легитимациялау	Ұйымның мәдени беделін күшейту
Институционалдық шешім	Хатшылықтың цифрлық және ұйымдастырушылық әлеуетін арттыру	ТМҰ-ның координациялық қабілетін кеңейту	Салалық жобалардың орындалуын жеделдету
Цифрлық күн тәртібі	ЖИ, киберқауіпсіздік, цифрлық инфрақұрылым	Технологиялық саясатты ортақ күн тәртібіне айналдыру	Аймақтық инновациялық кеңістік қалыптастыру
Тіл және мұра	Түркі үлкен тілдік моделі, мұра каталогтары	Мәдениетті цифрлық ресурсқа айналдыру	Түркі тілдерінің цифрлық көрінуін арттыру

Ескерту: Кесте Түркістан декларациясы мен ресми хабарламалардағы негізгі шешімдер негізінде жасалды.

2-кестеде жинақталған нәтижелер Түркі мемлекеттері ұйымының ықпалы мәдени бірлікке негізделген көпдеңгейлі институционалдық механизмдер арқылы қалыптасатынын көрсетеді.

Кестеде көрсетілген барлық бағыттар бір-бірімен өзара байланысты және олардың әрқайсысы ұйымның саяси ықпалын күшейтуге қызмет етеді. Әсіресе мәдени символизм мен цифрлық даму мәселелерінің бір құжаттық кеңістікте қатар көрінуі ТМҰ эволюциясының жаңа кезеңге өткенін байқатады. Егер ұйымның алғашқы қызметінде мәдени-гуманитарлық ынтымақтастық басым болса, Түркістан саммиті бұл негіздің жаңа технологиялық және институционалдық мазмұнмен толықтырылғанын көрсетті.

Талдау нәтижелері мәдени бірліктің ұйым қызметінде декларативті сипатпен шектелмейтінін дәлелдейді. Түркістанның рухани астана ретінде тұрақты түрде аталуынан бастап Түркі өркениеті орталығының ашылуына дейінгі бастамалар ортақ тарихи жадының институционалдық деңгейде қайта өндірілуіне бағытталған. Бұл өз кезегінде қабылданатын шешімдердің легитимділігін күшейтіп, ұйым қызметіне қосымша символдық капитал береді. Конструктивистік көзқарас тұрғысынан алғанда, мұндай тәжірибелер ортақ бірегейлік туралы түсінікті нығайтып, мемлекеттердің өзара әрекетіне қолайлы әлеуметтік орта қалыптастырады [7, р.429].

Сонымен қатар зерттеу нәтижелері ТМҰ ықпалының маңызды бөлігі күн тәртібін қалыптастыру қабілетіне негізделетінін көрсетті. Түркістан декларациясында жасанды интеллект, цифрлық трансформация, инновациялық экожүйе және киберқауіпсіздік мәселелерінің басым бағыттар ретінде бекітілуі ұйымның жаңа стратегиялық салаларда үйлестіруші рөл атқаруға ұмтылысын білдіреді [6]. Бұл жағдай ТМҰ-ның тек мәдени байланыстар алаңы ғана емес, сонымен бірге ортақ технологиялық саясат қалыптастыруға қабілетті өңірлік институт ретінде қалыптасып келе жатқанын көрсетеді.

Құжаттық талдау барысында анықталған тағы бір маңызды ерекшелік – мәдени мұраның цифрлық ресурс ретінде қарастырылуы. Бұрын мәдениет көбіне тарихи мұра мен ұлттық бірегейлікті сақтау мәселелерімен байланыстырылса, Түркістан саммитінің құжаттарында ол цифрлық инфрақұрылымның, ақпараттық кеңістіктің және технологиялық дамудың құрамдас бөлігі ретінде ұсынылады. Түркі үлкен тілдік моделі, цифрлық мұра каталогтары және түркі тілдеріндегі технологиялық шешімдер осы бағыттың нақты мысалдары болып табылады [6]. Бұл мәдени дипломатияның жаңа формаларының қалыптасып жатқанын және оның халықаралық ықпалдың заманауи құралдарымен ұштасып отырғанын көрсетеді.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері алға қойылған гипотезаны растайды. Түркістан саммиті мәдени бірліктің тек символдық құндылық ретінде ғана емес, нақты институционалдық шешімдерді, цифрлық бастамаларды және көпжақты ынтымақтастықты негіздейтін саяси ресурс ретінде қолданылып отырғанын көрсетті. ТМҰ ықпалының ерекшелігі оның әскери немесе экономикалық мәжбүрлеу құралдарына емес, мәдени легитимацияға, институционалдық үйлестіруге және ортақ болашақ туралы дискурс қалыптастыруға сүйенуінде жатыр. Сондықтан ұйымның болашақтағы тиімділігі де мәдени-символдық ресурстарды нақты жобалар мен практикалық ынтымақтастық механизмдеріне айналдыру қабілетіне тікелей байланысты болады.

Талқылау

Түркістан саммитінің маңызын түсіндіруде ең алдымен «мәдени бірлік» ұғымын саяси ғылым тұрғысынан қайта анықтау қажет. Көп жағдайда мәдени бірлік ортақ тіл, тарих, дәстүр және дін арқылы түсіндіріледі. Бірақ бұл белгілер өздігінен саяси ықпалға айналмайды. Олар саяси ықпалға айналуы үшін институционалдық арнаға, тұрақты коммуникацияға, құжаттық бекітуге және нақты жобаларға қосылуы керек. ТМҰ дәл осы функцияны атқарады: ол түркілік ортақтықты халықаралық қатынастардың тіліне аударып, оны саммит, декларация, кеңес, хатшылық, серіктес ұйымдар және салалық бағдарламалар арқылы іске қосады.

Осы тұрғыдан ТМҰ-ның ерекшелігі – оның ықпал ету формасы жұмсақ және көпқабатты сипатта. Ұйым мүше мемлекеттердің егемендігін шектейтін надүлттық орталық емес. Ол әскери одақ немесе қатаң міндеттеуші экономикалық блок та емес. Оның ықпалы көбіне ортақ мағыналар өндіру, мемлекетаралық сенім орнату, күн тәртібін келісу, аймақтық жобаларды саяси тұрғыдан заңдастыру және халықаралық аудиторияға түркі кеңістігінің біртұтас бейнесін

ұсыну арқылы көрінеді. Бұл жұмсақ институционалдық ықпалдың қазіргі көпполярлы әлемде маңызы артып келеді, өйткені көптеген мемлекеттер қатаң блоктық тәртіпке емес, икемді және тақырыптық коалицияларға басымдық беруде.

Түркістан саммиті ТМҰ-ның «мәдени ұйымнан» «саяси ықпалды аймақтық платформаға» қарай өзгеріп келе жатқанын көрсетті. Алайда бұл өзгерісті асыра бағалауға болмайды. ТМҰ ықпалының күшеюі оның мүшелері арасындағы мүдделер толық бірдей дегенді білдірмейді. Түркия, Қазақстан, Әзербайжан, Қырғызстан және Өзбекстанның сыртқы саяси басымдықтары, экономикалық ресурстары, қауіпсіздік түсініктері және ірі державалармен байланыс модельдері әртүрлі [15,р.23]. Сондықтан ұйымның табысты болуы ортақ мәдени бірлікпен қатар прагматикалық мүдделерді үйлестіре алу қабілетіне де байланысты.

Мақала нәтижелері ТМҰ-ның саяси ықпалы үш деңгейде дамып келе жатқанын көрсетеді. Бірінші деңгей – символдық ықпал. Түркістан, ортақ мұра, түркі өркениеті, рухани астана сияқты ұғымдар ұйымның легитимділігін арттырады. Екінші деңгей – институционалдық ықпал. Хатшылық, министрлер кеңестері, саммиттер, серіктес ұйымдар және ресми декларациялар мемлекетаралық өзара әрекетті тұрақтандырады. Үшінші деңгей – жобалық ықпал. Цифрлық даму, жасанды интеллект, көлік дәліздері, тілдік технологиялар, мәдени мұраны цифрландыру сияқты бастамалар ұйымның нақты саяси-экономикалық нәтижелерге бағытталғанын көрсетеді.

ТМҰ-ның ықпал ету қабілетін түсіндіруде мәдени дипломатия ұғымы ерекше маңызды. Классикалық мәдени дипломатияда мемлекеттер әдебиет, өнер, білім және тарихи мұра арқылы сыртқы аудиториямен байланыс орнатады. Ал Түркістан саммитінде мәдени дипломатия цифрлық дипломатиямен бірікті. Түркі мұрасын сақтау туралы сөз тек музей, архив немесе фестиваль деңгейінде ғана емес, жасанды интеллект, тілдік модель, цифрлық платформа және деректер инфрақұрылымы деңгейінде айтылды. Бұл мәдени дипломатияның жаңа формасын көрсетеді: мәдениет цифрлық технология арқылы сақталып қана қоймай, саяси ықпал мен аймақтық интеграцияның инфрақұрылымына айналады.

Саммиттің тағы бір маңызды қыры – ТМҰ-ның халықаралық жүйедегі өзіндік орнын қалыптастыруға ұмтылысы. Қазіргі Еуразия кеңістігінде Ресей, Қытай, Еуропалық Одақ, АҚШ, Иран және Парсы шығанағы елдері сияқты әртүрлі акторлардың ықпалы бар. Мұндай жағдайда түркі мемлекеттерінің ортақ платформа арқылы әрекет етуі олардың келіссөздік мүмкіндігін кеңейте алады. Бірақ бұл жерде теңгерімді саясат қажет: ТМҰ өзін басқа ірі акторларға қарсы бағытталған құрылым ретінде емес, аймақтық байланыс, мәдени ынтымақтастық, көлік-логистика және цифрлық даму салаларында қосымша құндылық өндіретін ұйым ретінде ұсынған жағдайда ғана ұзақмерзімді легитимділікке ие болады.

Түркістан саммиті Қазақстан үшін де ерекше мәнге ие. Қазақстанның сыртқы саясатындағы көпвекторлылық қағидасы елді бір ғана геосаяси бағытпен шектемей, әртүрлі аймақтық және халықаралық платформаларда белсенді болуға итермелейді. ТМҰ осы көпвекторлы саясаттың мәдени-өркениеттік өлшемін күшейтеді. Түркістан саммиті арқылы Қазақстан түркілік бірлік идеясын қатаң идеологиялық ұран ретінде емес, цифрлық даму, инвестиция, инновация, көлік байланысы және мәдени мұра арқылы практикалық мазмұнға ие жоба ретінде көрсете алды.

Сонымен бірге ТМҰ алдында бірнеше тәуекел бар. Біріншісі – символдық деңгей мен практикалық нәтиже арасындағы алшақтық. Егер декларациялар нақты жобаларға ұласпаса, ұйымның беделі риторикалық сипатта қалып қоюы мүмкін. Екіншісі – институционалдық әлсіздік. Хатшылықтың мүмкіндігі кеңеймесе, көпсалалы бастамаларды үйлестіру қиын болады. Үшіншісі – мүше мемлекеттер арасындағы асимметрия. Экономикалық қуат, технологиялық инфрақұрылым және сыртқы саяси маневр мүмкіндігі әр елде әртүрлі. Төртіншісі – мәдени бірліктің саясилануы. Ортақ түркілік бірегейлік интеграция ресурсы болғанымен, оны эксклюзивті немесе қарсы қоюшы дискурсқа айналдыру ұйымның халықаралық қабылдануына кері әсер етуі мүмкін.

Осы шектеулерге қарамастан, Түркістан саммиті ТМҰ-ның сапалық тұрғыдан жаңа кезеңге өткенін байқатады. Бұрын мәдени бірлік көбіне ортақ тарихты еске алу және символдық жақындық арқылы көрінсе, 2026 жылғы саммитте ол жасанды интеллект, цифрлық басқару, киберқауіпсіздік және инновациялық экономикамен байланыстырылды. Бұл ТМҰ-ның болашақтағы саяси ықпалы мәдени мұра мен технологиялық жаңғыруды қалай үйлестіретініне тәуелді болатынын көрсетеді. Егер ұйым ортақ жобаларды іске асырып, нәтижелерін өлшей алса, ол Еуразиядағы ықпалды, бірақ икемді аймақтық институттардың біріне айналуы мүмкін.

Осы нәтижелер ТМҰ-ның қазіргі аймақтық саясаттағы орнына қатысты екі ғылыми сақтықты талап етеді. Біріншіден, ұйымның мәдени негізі оның автоматты түрде жоғары саяси тиімділікке ие болатынын білдірмейді; саяси ықпал нақты жобалардың орындалуы, мүше мемлекеттердің келісілген әрекеті және халықаралық деңгейде танылатын нәтижелер арқылы ғана орнығады. Екіншіден, цифрлық күн тәртібі ұйымға жаңа мүмкіндік бергенімен, ол деректер қауіпсіздігі, технологиялық теңсіздік, тілдік ресурстардың жеткіліксіздігі және кадрлық әлеует мәселелерін де қатар алға шығарады. Сондықтан Түркістан саммитінің мәні тек қабылданған құжаттарда емес, сол құжаттардың кейінгі институционалдық іске асу динамикасында айқындалады.

3-кесте . ТМҰ ықпалының мүмкіндіктері мен шектеулері

Өлшем	Мүмкіндік	Шектеу
Мәдени бірлік	Ортақ тарихи жады мен рухани символдар легитимділікті күшейтеді	Мәдени дискурс практикалық нәтижемен бекітілмесе әлсірейді
Институционалдық құрылым	Саммиттер мен хатшылық тұрақты үйлестіру арнасын қалыптастырады	Міндеттеуші өкілеттік шектеулі, шешімдердің орындалуы саяси ерікке тәуелді
Цифрлық күн тәртібі	ЖИ және цифрлық даму ұйымды заманауи платформа ретінде көрсетеді	Технологиялық теңсіздік пен деректер қауіпсіздігі мәселелері бар
Аймақтық ықпал	Ортақ ұстаным келіссөздік салмақты арттыра алады	Мүше елдердің сыртқы саяси басымдықтары әртүрлі

Ескерту: Кесте авторлық талдау негізінде жасалды.

3-кестеде көрсетілген мәліметтер ТМҰ-ның қазіргі даму логикасы мүмкіндіктер мен шектеулердің қатар әрекет етуімен сипатталатынын көрсетеді. Бір жағынан, ұйымның мәдени негізі оған басқа көптеген аймақтық құрылымдарда кездесе бермейтін символдық легитимділік береді. Ортақ тарихи жады, тілдік жақындық және мәдени мұра ынтымақтастықтың әлеуметтік негізін қалыптастырып, мүше мемлекеттер арасындағы сенім деңгейін арттыруға ықпал етеді. Екінші жағынан, мұндай артықшылықтар нақты институционалдық және экономикалық нәтижелермен бекітілмесе, мәдени риторика ұзақ мерзімді саяси ықпалдың жеткілікті шарты бола алмайды.

Талдау нәтижелері көрсеткендей, ТМҰ-ның болашақтағы тиімділігі ең алдымен мәдени-символдық капиталды практикалық жобаларға айналдыру қабілетіне байланысты болады. Түркістан саммитінде ұсынылған жасанды интеллект, цифрлық инфрақұрылым, киберқауіпсіздік, тілдік технологиялар және мәдени мұраны цифрландыру бағыттары осы трансформацияның алғашқы қадамдары ретінде қарастырылуы мүмкін. Егер бұл бастамалар тұрақты қаржыландырумен, институционалдық үйлестірумен және мүше мемлекеттердің нақты қатысуымен қамтамасыз етілсе, онда ТМҰ мәдени жақындыққа негізделген ынтымақтастық үлгісінен функционалдық аймақтық координация деңгейіне көтеріле алады.

Сонымен қатар зерттеу нәтижелері халықаралық қатынастар теориясындағы конструктивтік және институционалистік тәсілдердің өзара байланысын да растайды. Конструктивизм

тұрғысынан ортақ бірегейлік пен мәдени мағыналар ынтымақтастықтың нормативтік негізін қалыптастырса, институционализм бұл құндылықтардың нақты ұйымдық құрылымдар мен тұрақты өзара әрекет тетіктері арқылы саяси ықпалға айналатынын көрсетеді. Түркістан саммиті осы екі үдерістің тоғысқан нүктесі ретінде көрінді: мәдени бірлік ұйымның символдық ресурсы болса, цифрлық даму мен инновациялық жобалар сол ресурстың институционалдық іске асу формасына айналды.

Осылайша, ТМҰ-ның қазіргі даму бағыты мәдени мұра мен технологиялық жаңғырудың синтезіне негізделген жаңа аймақтық ынтымақтастық моделінің қалыптасып келе жатқанын көрсетеді. Бұл модельдің табыстылығы ұйымның ортақ құндылықтарды нақты нәтижелерге айналдыру қабілетіне тәуелді болады. Сондықтан Түркістан саммитін тек кезекті дипломатиялық кездесу ретінде емес, түркі интеграциясының мазмұндық трансформациясын айқындаған маңызды кезең ретінде бағалауға болады.

Қорытынды

2026 жылғы Түркістан бейресми саммиті Түркі мемлекеттері ұйымының мәдени бірліктен саяси ықпалға қарай қозғалысын айқын көрсеткен оқиға болды. Саммиттің Түркістанда өтуі ортақ тарихи-рухани мұраны саяси легитимация көзіне айналдырса, оның «Жасанды интеллект және цифрлық даму» тақырыбы түркі интеграциясының болашаққа бағытталған мазмұнын күшейтті. Осылайша, мәдени жады мен технологиялық модернизация бір дискурста бірікті.

Зерттеу нәтижелері ТМҰ-ның ықпалы қатты күшке немесе міндеттеуші надұлттық өкілеттікке емес, мәдени легитимация, институционалдық үйлестіру, күн тәртібін қалыптастыру және жобалық кооперация арқылы қалыптасатынын көрсетті. Ұйымның негізгі артықшылығы – ортақ түркілік символдарды нақты саяси және технологиялық бастамалармен байланыстыра алуында. Түркі өркениеті орталығы, Түркістан декларациясы, Хатшылықтың цифрлық әлеуетін күшейту, «Digital Turkic World» және Түркі үлкен тілдік моделі сияқты бастамалар осы бағыттың нақты көрінісі болып табылады.

Сонымен бірге ТМҰ-ның болашақтағы табысы оның риторикалық бірлікті практикалық нәтижеге айналдыру қабілетіне тәуелді. Институционалдық үйлестіру күшеймей, ортақ жобалардың орындалуы нақты өлшенбей және мүше мемлекеттер арасындағы мүдде айырмашылықтары теңгерілмей, ұйымның ықпалы толық ашылмайды. Сондықтан ТМҰ-ны әскери-саяси блок ретінде емес, мәдени негізі бар, көпсалалы, икемді және прагматикалық аймақтық координация институты ретінде зерттеу ғылыми тұрғыдан өнімді бағыт болып табылады.

Практикалық тұрғыдан алғанда, ұйымның келесі кезеңдегі тиімділігі қабылданған декларацияларды нақты жобалық индикаторлармен байланыстыруына тәуелді. Әсіресе цифрлық мұра, түркі тілдеріндегі жасанды интеллект инфрақұрылымы, киберқауіпсіздік, академиялық алмасу және мәдени индустриялар бойынша өлшенетін нәтижелер қажет. Болашақ зерттеулер ресми құжаттық дискурспен қатар қоғамдық қабылдауды, сарапшылар пікірін және медиа кеңістіктегі репрезентацияларды салыстыра талдауы тиіс.

References:

- 1 Organization of Turkic States. Organization of Turkic States [Electronic resource]. – URL: <https://turkicstates.org/en/organization-of-turkic-states> (accessed: 17.05.2026).
- 2 Cooperation Council of Turkic Speaking States. Nakhchivan Agreement on the Establishment of the Cooperation Council of Turkic Speaking States [Electronic resource]. – 2009. – URL: <https://turkicstates.org/u/d/basic-documents/nakhchivan-agreement-on-the-establishment-of-the-cooperation-council-of-turkic-speaking-states-1-en.pdf> (accessed: 17.05.2026).
- 3 Nye J.S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: PublicAffairs, 2004. – 191 p.
- 4 Nye J.S. The Future of Power. – New York: PublicAffairs, 2011. – 320 p.

5 Organization of Turkic States. *The Informal Summit of the Organization of Turkic States convened in Turkistan, Kazakhstan* [Electronic resource]. – 2026. – URL: <https://turkicstates.org/en/news/the-informal-summit-of-the-organization-of-turkic-states-convened-in-turkistan-kazakhstan> (accessed: 17.05.2026).

6 Organization of Turkic States. *Turkistan Declaration of the Informal Summit of the Organization of Turkic States* [Electronic resource]. – 2026. – URL: <https://turkicstates.org/u/Turkistan%20Declaration.pdf> (accessed: 17.05.2026).

7 Wendt A. *Social Theory of International Politics*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 429 p.

8 Keohane R.O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. – Princeton: Princeton University Press, 1984. – 320 p.

9 Arynov Z., Abi A. *Constructing the 'Turkic world': strategic narratives of Azerbaijan, Kazakhstan, and Türkiye amid geopolitical turbulence* // *Turkish Studies*. – 2026. – DOI: <https://doi.org/10.1080/14683849.2026.2626530>.

10 Lee J. *Regional Leadership through International Institutions: Türkiye and the Organization of Turkic States amid Geopolitical Upheavals* // *The Korean Journal of International Studies*. – 2025. – Vol. 23. – №3. – P. 535–569. – DOI: <https://doi.org/10.14731/kjis.2025.12.23.3>. 535.

11 Salihi E., Mehmetcik H. *Institutionalization of Relationship and Voting Cohesion: A Case Study of the Organization of Turkic States (OTS) at the UN General Assembly* // *Bilig*. – 2025. – № 112. – P. 105–132. – DOI: <https://doi.org/10.12995/bilig.7668>.

12 Çetinkaya A.F., Demirel N. *Analyzing the impact of the organization of Turkic states on the foreign trade of member countries* // *Cogent Social Sciences*. – 2024. – Vol. 10. – № 1. – Article 2288370. – DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2288370>.

13 Organization of Turkic States. *Informal Summit of the Organization of Turkic States to be held in Turkistan* [Electronic resource]. – 2026. – URL: <https://turkicstates.org/en/news/informal-summit-of-the-organization-of-turkic-states-to-be-held-in-turkistan> (accessed: 17.05.2026).

14 Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan. *Informal Meeting of the OTS Council of Foreign Ministers Held in Turkistan* [Electronic resource]. – 2026. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa/press/news/details/1221580?lang=en> (accessed: 17.05.2026).

15 Yesevi Ç.G. *Examining the Organization of Turkic States: A Teacher and Norm-Creator* // *Perceptions: Journal of International Affairs*. – 2022. – Vol. 27. – № 1. – P. 1–25.